

HELMI hyvää elämää ikääntyneenä -hanke

LOPPURAPORTTI

1.5.2019-31.8.2021

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

MAASEUTU 2020

Sisällysluettelo

1. Hankkeen toteuttaja	3
2. Hankkeen nimi ja hanketunnus.....	3
3. Yhteenveto hankkeesta	3
4. Raportti	4
4.1. Hankkeen tavoitteet	4
<i>a) Ylemmän tason tavoitteet, joiden osa hanke on</i>	<i>4</i>
<i>b) Hankkeen tavoitteet</i>	<i>5</i>
4.2 Hankkeen toteutus.....	5
<i>a) Toimenpiteet.....</i>	<i>6</i>
<i>b) Aikataulu.....</i>	<i>14</i>
<i>c) Resurssit ja toteutuksen organisaatio.....</i>	<i>15</i>
<i>e) Raportointi ja seuranta</i>	<i>15</i>
<i>f) Toteutusolehtukset ja riskit</i>	<i>16</i>
4.3. Yhteistyökumppanit.....	17
4.4. Tulokset ja vaikutukset	18
5. Esitykset jatkotoimenpiteiksi.....	20
6. Allekirjoittajat ja päiväys	21
Liitteet:.....	22
Liite 1. Hankkeen ohjausryhmän kokoonpano	22
Liite 2. Hankkeen numeraaliset seurantatiedot	22
Liite 3. Hankkeen aikana julkaistut lehtiartikkelit.....	25

1. Hankkeen toteuttaja

Hankkeen toteutti Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy Socom, joka on yksi maamme yhdestätoista sosiaalialan osaamiskeskuksesta. Alueellisten osaamiskeskusten toimialueet ovat maakuntapohjaisia. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueena ovat Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson maakunnat.

Sosiaalialan osaamiskeskusten keskeisenä tavoitteena on toimivan ja pysyvän yhteistyörakenteen luominen sosiaalialan käytännön työn, tutkimus- ja opetustoiminnan sekä kuntien ja muiden palveluntuottajien välille. Sosiaalialan osaamiskeskukset ovat avoimia alueellisen yhteistyön tarpeista lähteviä verkostoja, joiden hallinto on mahdollisimman kevyesti järjestetty. Tämä mahdollistaa joustavan ja innovatiivisen toiminnan.

Sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaa säätelee Laki sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1230/2001) ja Valtioneuvoston asetus sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta. Toimintaa linjaa valtakunnallisella tasolla Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan neuvottelukunta. Sosiaalialan osaamiskeskusten perustoimintojen rahoitus tulee valtionavustuksena, joka jaetaan alueellisille osaamiskeskustoimintayksiköille väestömäärän ja pinta-alan mukaan. Varsinainen kehittämistoiminta rahoitetaan hankerahoituksella eri lähteistä.

Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus on 17 toimintavuoden aikana toteuttanut lukuisia kehittämishankkeita ja omaa kokemusta myös maaseutualueella tapahtuneesta kehittämistyöstä niin ikäihmisten kuin muidenkin kohderyhmien parissa. Hankkeet ovat olleet useampaa toimijatahoa, kuntia, oppilaitoksia ja yksityisen sekä kolmannen sektorin toimijoita yhteiseen kehittämiseen kokoavia ja uusia toimintamalleja sekä palveluja luovia. Toteutetuista kehittämishankkeista useita palveluja ja uudistuneita toimintatapoja on jäänyt elämään.

2. Hankkeen nimi ja hanketunnus

Helmi Hyvää elämää ikääntyneenä -hanke (92868)

3. Yhteenveto hankkeesta

Helmi Hyvää elämää ikääntyneenä -hankkeen tavoitteena oli tukea maaseudulla asuvien ikäihmisten kotona asumista vahvistamalla heidän sosiaalisia kontakteja sekä osallisuuden ja turvallisuuden tunnetta ja vähentää yksinäisyyttä. Hanketta toteutettiin Etelä-Karjalassa Lemillä, Savitaipaleella ja Rautjärvellä sekä Kymenlaaksossa Haminassa, Elimäellä ja Jaalassa.

Hankkeessa vahvistettiin tavoitteellista ja suunnitelmallista yhteistyötä julkisen ja kolmannen sektorin, seurakunnan, yksityisten palveluntuottajien ja ikäihmisten itsensä sekä heidän läheisverkostojen välillä. Haminassa ja Savitaipaleella kunta jatkoi ikäihmisten parissa toimivien tahojen verkostojen koollekutsumista myös hankkeen päättymisen jälkeen.

Hankkeessa kokeiltiin ja kehitettiin erilaisia etsivän ja löytävän vanhustyön toimintatapoja: Hoksauta minut -korttia laajennettiin useamman toimijan verkostomaiseen käyttöön ja maaseutukylissä toteutettiin ikäihmisten matalan kynnyksen kyläkerhotoimintaa. Lisäksi hankkeessa kehitettiin luurikaveritoimintaa uutena ikäihmisten parissa tapahtuvana vapaaehtoistoiminnan muotona. Luurikaveritoiminnasta saatujen hyvien kokemusten ja oppien pohjalta Eksote vakiinnutti puhelinyhteyden koko Etelä-Karjalan alueelle ja Kymenlaaksossa SPR Kaakkois-Suomen piiri käynnisti soittokaveritoiminnan. Lemillä käynnistyi Eksoten vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin luotsaama Lemin ”vapaaehtoistoiminnan rinki” ikäihmisten parissa.

Hankkeen rahoitus tuli Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahoitus) ja rahoituksen myönsi Kaakkois-Suomen Ely-keskus. Hanketta toteutti Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy Socom.

Hankkeesta toteutettiin virtuaalinen loppuraportti videon muodossa, joka löytyy osoitteesta <https://www.youtube.com/watch?v=-PwHZyzw4YU>.

4. Raportti

4.1. Hankkeen tavoitteet

a) Ylemmän tason tavoitteet, joiden osa hanke on

Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2014–2020 yhtenä tavoitteena on mm. elinkeinojen kehittäminen ja elämänlaadun parantaminen maaseudulla, kun ympäristön tila, uudet teknologiat ja yhteiskunnalliset muutokset luovat uusia tarpeita ja mahdollisuuksia maaseudun kehittämiselle. Toimenpiteen peruspalvelut ja kylien kunnostus maaseutualueilla tavoitteena on parantaa maaseudulla toimivien palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta (mukaan lukien kulttuuri- ja vapaa-ajanpalvelut), lisätä asuin ympäristön ekologisuutta ja turvallisuutta sekä kehittää kylien yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja vaikuttamisen mahdollisuuksia.

Etelä-Karjalan maakuntaohjelman 2018-2021 Välitön ja välittävä eKarjala -toimintalinjan mukaan me-hengen ja muutosmyönteisyyden vahvistaminen lisäävät maakunnan hyvinvointia. Kansalaisten aktiivisella osallistumisella edistetään yhteiskunnan toimintakykyä, lisätään sosiaalista osallistumista sekä ehkäistään köyhyyttä ja syrjäytymiskehitystä. Maakunnan ihmisiä kannustetaan ottamaan vastuuta omasta hyvinvoinnista ja terveydestä liikkumalla sekä osallistumalla kolmannen ja neljännen sektorin toimintaan ja tapahtumiin. Julkiset toimijat kehittävät yhdessä yritysten sekä kolmannen ja neljännen sektorin kumppaneiden kanssa organisaatio- tai toimialarajoja ylittäviä palveluja sekä matalan kynnyksen toimintaa, jonka avulla tuetaan eläkeläisten aktiivista elämäntapaa. Väestönkehitystä ja digitalisaatiota ei nähdä uhkatekijöinä, vaan ne ovat muutosajureita. Yritystoiminnan lisäksi digitalisaatio on mahdollisuus alueen kaikenikäisille asukkaille, joten digiosaamisesta tulee huolehtia.

Maakunnallisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpideohjelman 2016 - 2020 (Etelä-Karjala) mukaan kulttuurilla on suuri merkitys ihmisen hyvinvoinnille. Kulttuurin eri muodot lisäävät sekä mielen että kehon hyvinvointia. Yhteisöllisyys luo jokaiselle tärkeän mahdollisuuden kasvaa ihmisenä ja täysivaltaisena kansalaisena, huolehtia omasta ja läheisten tai lähiympäristön hyvinvoinnista.

Kouvolan kaupungin ikääntymispoliittinen ohjelmassa 2017 – 2021 kulttuuri- ja liikuntapalveluiden sekä järjestöjen ja kolmannen sektorin kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteissa painottuu kotona asuvien ikäihmisten sosiaalisen elämän sisällön rikastuttaminen. Yhteistyötä tehdään ikäihmisten hyvinvoinnin lisäämiseksi. Kokonaishyvinvoinnin kannalta psyykinen toimintakyky ylläpitää henkistä kuntoa ja vireyttä vahvistaen elämän mielekkyyttä. Turvallisuus, asiakkaan toimintakyvyn tukeminen ja osallisuuden vahvistaminen ovat ikääntyneiden palvelujen eettisiä toimintaperiaatteita.

Kouvolan hyvinvointiohjelman 2017–2020 mukaan osallisuuden kokemus ja sosiaaliset verkostot toimivat suojaavina tekijöinä hyvinvointivajeita ja syrjäytymistä vastaan. Yhteiskunnallisen osallisuuden kokemus tarkoittaa jokaisen kansalaisen mahdollisuutta terveyteen, koulutukseen, työhön, toimeentuloon, asuntoon ja sosiaalisiin suhteisiin. Osallisuuteen liittyy myös oikeus ilmaista mielipiteensä ja vaikuttaa omaa elämäänsä koskeviin asioihin. Sosiaalisesti aktiivisilla ihmisillä on pienempi ennenaikaisen kuoleman ja pitkäaikaiseen laitoshoitoon sijoittumisen riski kuin sosiaalisiin toimintoihin vähemmän osallistuvilla. Erilaiset kulttuuriharrastukset ja järjestötoiminta ovat esimerkkejä sosiaalisesti aktiivisuudesta, jossa ihmiset tekevät itselleen mielekkäitä asioita yhdessä toisten kanssa ja voivat kokea yhteenkuuluvuutta, hyväksyttynä ja pidettynä olemista.

Helmi-hanke liittyi ylemmän tason ohjelmiin ja strategioihin tukemalla ikääntyneiden elämänlaatua ja palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta lisäämällä eri toimijoiden yhteistyötä, jalkauttamalla olemassa olevia tekemisen tapoja ja kehittämällä uusia ikäihmisten osallisuutta tukevia ja yksinäisyyttä sekä turvattomuutta torjuvia toimintamalleja Etelä-Karjalassa ja Kymenlaaksossa.

b) Hankkeen tavoitteet

Hankkeen päätavoitteena oli tukea ikäihmisten laadukasta kotona asumista tutussa elinympäristössä ja vahvistaa heidän turvallisuuden ja osallisuuden tunnettaan. Osatavoitteina ovat:

1. Tavoittaa maaseudulla asuvia yksinäisyyttä ja turvattomuutta kokevien ikäihmisiä
2. Ohjata yksinäisyyttä kokevia ikäihmisiä heitä kiinnostavien toimintojen ja harrastusten pariin
3. Vahvistaa yhteistyötä ikäihmisten itsensä, heidän läheistensä, yksityisen, julkisen ja kolmannen sektorin toimijoiden, seurakunnan ja kaikkien ikäihmisten parissa työskentelevien välillä

4.2 Hankkeen toteutus

Hankkeen toimenpiteitä toteutettiin kuudella pilotointialueella (Lemi, Savitaipale, Rautjärvi, Elimäki, Jaala, Hamina). Pilotointialueista Rautjärven kanssa oli tehty aiesopimus yhteistyön käynnistämiseksi jo hankkeen valmisteluvaiheessa. Muut pilotointialueet valittiin hankkeen alussa kartoittamalla ja keskustelemalla keskeisten kunnallisten toimijoiden (kunnat, Eksote, Kymsote), yhdistystoimijoiden, seurakuntien diakonien sekä aiheeseen liittyvien hanketoimijoiden ja vanhusneuvostojen kanssa.

Hankkeessa onnistuttiin valitsemaan erilaisia alueita, joissa on erilaiset toimintaympäristöt haasteineen ja erilainen toimijajoukko.

a) Toimenpiteet

Pilotointialueiden kehittämistarpeiden ja olemassa olevan toiminnan/tilojen kartoitus

Hankkeen alussa selvitettiin jokaisella pilotointialueella lähtötilanne: mitä ikäihmisten hyvinvointia tukevia toimijoita, toimintaa ja kokoontumispaikkoja alueelta löytyy. Jokaisella pilotointialueella järjestettiin keskustelutilaisuuksia ja avoimia verkostotapaamisia, joissa hahmotettiin yhdessä alueen toimijoiden ja ikäihmisten kanssa keskeiset kehittämistarpeet. Näin päästiin hyödyntämään alueen toimijoiden omassa työssään ja toiminnassaan kertynyttä tietoa muun muassa siitä, mitä alueella tarvitaan, miten ikäihmisten osallisuutta voidaan alueella ja yksinäisiä ikäihmisiä parhaiten tavoittaa.

Lemi

Lemillä kehittämiskohteeksi tunnistettiin ikäihmisten parissa tehtävän vapaaehtoistoiminnan tukeminen. Vapaaehtoistoiminnan kartoituksessa tuli ilmi, että vapaaehtoisia toimii monipuolisesti eri tehtävissä, muun muassa ikäihmisten saattajana, asiointi- ja kuljetusapuna, erilaisten ryhmien ja kerhojen vetäjänä sekä tapahtumien järjestäjänä. Erityisesti ikäihmisten parissa toimivat vapaaehtoiset kaipasivat koulutusta ja yhteistä keskustelua, mikä on vapaaehtoisen rooli ja vastuu kulloisessakin tilanteessa ja milloin tarvitaan ammattilaisen apua. Lemin kartoituksessa selvisi, että vapaaehtoiset pitävät tärkeänä myös säännöllisiä yhteisiä tapaamisia muiden vapaaehtoisten kanssa, yhteistä virkistystä ja yhteyshenkilöä, johon voi tarvittaessa olla yhteydessä.

Rautjärvi

Rautjärvellä kaivattiin ikäihmisten hyvinvointia tukevaa avointa, matalan kynnyksen toimintaa kylille. Tiloja ja eri yhdistysten järjestämää kerhotoimintaa on Simpeleen keskustan alueella paljon, mutta kyliltä näihin osallistuminen ilman omaa autoa koettiin hankalaksi ja tiedottamista kaivattiin enemmän. Toiminnan suunnitteluun toivottiin vahvempaa yhteistyötä päällekkäisyyksien välttämiseksi sekä yhteistyötä mahdollisuuksien markkinoinnissa ikäihmisille.

Savitaipale

Savitaipaleella tärkeäksi kehittämiskohteeksi tunnistettiin uusien toimintamallien kehittäminen kylillä asuvien ikäihmisten tavoittamiseen, joilla ei ole autoa käytössä. Lisäksi kehittämisen keskiöön nostettiin yksinäisten kotihoidon asiakkaiden sosiaalisten suhteiden tukeminen ja todella iäkkäiden ikäihmisten tavoittaminen, jotka eivät ole vielä minkään palvelun piirissä.

Jaala

Jaalassa keskustelutilaisuus järjestettiin Huhdasjärvellä. Täällä erityisenä kehittämistarpeena nousi kotiin tuotavien palvelujen (mm. siivous) hankkiminen rinkiä useamman ikäihmisen kesken ja tiedonkulkuun liittyvät asiat. Tietoa kaivattiin erityisesti julkisen sektorin palveluista ja toiminnasta (mm. palveluohjaus, kutsutaksi, kotiin saatavat tukipalvelut, Kouvolakaveri-toiminta jne.)

Elimäki

Elimäellä kartoitettiin ikäihmisten ajatuksia ja kokemuksia ennaltaehkäisevistä palveluista ja toiminnasta osana kahden Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamkin geronomiopiskelijan opinnäytetyötä. Selvityksessä nousi esiin, että ikäihmisten kulkemisessa on haasteita, kuin myös tiedon löytämisessä ja toimintoihin ohjautumisessa, lisäksi kylätalkkaritoiminnalle koettiin tarvetta. Ikäihmiset toivoivat enemmän sitä, että heidän ajatuksiaan kuultaisiin ja näin ollen asiakaslähtöisyys toteutuisi.

Elimäellä yhdeksi keskeisemmäksi kehittämiskohteeksi nousi palveluohjaajan ja hyvinvointiasematoiminnan jalkautuminen kyliin kylätaloille. Myös digitaitojen opastusta toivottiin kylätasolla. Alueelle toivottiin esimerkiksi kerran vuodessa järjestettäviä yhdistysten yhteisiä ”markkinoita”, missä yhdistyksen omaa toimintaa voi tuoda esille. Tämä helpottaisi myös toimintojen yhteen kokoamista ja sitä kautta tiedottamista alueen palveluista. Yhtenä kehittämisisideana nousi esiin kyläkohtainen ”kyläkummi”, joka lähtisi ikäihmisten kanssa erilaisiin tilaisuuksiin ja näin madaltaisi kynnystä osallistua. Viestintäongelmaa voitaisiin ratkaista muun muassa niin, että aktiivinen kyläläinen kokoaisi kylän toiminnat ja tapahtumat yhteen ja viestisi kyläläisille. Aktiiviset kyläläiset, ”kyläkummit” voisivat myös hakea yksinäisiä ihmisiä yhteisiin kokoontumisiin.

Hamina

Haminassa keskeiseksi kehittämiskohteeksi tunnistettiin ikäihmisten parissa toimivien tahojen kokoaminen tiiviimmäksi yhteistyöverkostoksi. Sosiaali- ja terveystieteiden siirryttyä Kymsojen toteutettavaksi verkostot kaipaavat uudelleen organisointia. Haminan verkoston kanssa yhteiseksi kehittämisen kohteeksi löydettiin Hoksauta minut -kortin laajentaminen verkoston yhteiseen käyttöön yksinäisten ikäihmisten tavoittamiseksi.

Etsivän vanhustyön menetelmien kokeilut ja toimintamallit

Hyvä ikääntyminen -kyläkierrokset

Savitaipaleella ja Rautjärvellä järjestetyt Hyvä ikääntyminen -kyläkierrokset olivat onnistunut verkostotyön jalkautuva kokeilu, jolla oli monta tärkeää merkitystä. Kyläkierrokset toteutettiin tammi-maalikuussa 2020. Kierroksilla vietiin tietoa ikääntyneiden palveluista ja toiminnasta maaseutukylissä asuvien ikäihmisten luo ja ohjattiin palveluihin matalalla kynnyksellä. Kylien kokoontumistiloissa järjestetyissä tilaisuuksissa Eksoten, kunnan ja seurakunnan työntekijöitä sekä yhdistystoimijoita ja palveluyrittäjiä oli tapaamassa ikäihmisiä ja kertomassa toiminnastaan. Lisäksi keskusteltiin ikääntyneiden kyläläisten kanssa, mikä tukisi heidän hyvinvointiaan ja poistaisi yksinäisyyden kokemuksia parhaiten. Tiedonvaihdon lisäksi keskiössä oli myös kyläläisten vapaamuotoinen yhdessäolo lounaan tai päiväkahvien merkeissä. Myös LAB-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden erilaiset hyvinvointituokiot toivat tilaisuuksiin tärkeän lisän. Kyläkierrosten aikana kohdattiin yhteensä 290 ikäihmistä.

Etsivän vanhustyön ja palveluohjauksen näkökulmasta ensiarvoisen tärkeää oli, että ikäihmisten kannalta keskeiset toimijat tutustuivat toisiinsa ja toistensa työhön tai toimintaan. Kasvokkaisen

kohtaamisen ja jalkautuvan työn merkitys näkyi kyläkerrosten jälkeen esimerkiksi Rautjärvellä ikäihmisten yhteydenottojen lisääntymisessä Eksoten palveluohjaajaan ja seurakunnan diakoniin. Kyläkerroksella tehtiin myös konkreettisia suunnitelmia mm. kyläkerhotoiminnan käynnistämisestä.

Kyläkerrokselta selvisi myös keskeisiä kehittämiskohteita, esimerkiksi kuinka vähän ikäihmisillä on tietoa kunnassa saatavilla olevista kuljetuspalveluista. Hankkeen projektiopiskelija soitteli kyläkerroksen jälkeen rautjärveläisille ikäihmisille ja selvitti kunnan asiointiliikenteen kehittämistä varten ikäihmisten palvelutarpeita ja toiveita liikkumisesta.

Kyläkerroksen kaltaista jalkautuvaa verkostotyön toimintamallia toivottiin jatkettavan molemmissa kunnissa esimerkiksi hyvinvointiviikon tai vanhustenviikon yhteydessä.

Jaalan palvelurinkikokeilu

Jaalan alueella kartoitettiin ikäihmisten palvelutarpeita ja mahdollisia esteitä kotiin tuotavien palveluiden käytöstä sekä halukkuutta osallistua palvelurinkikokeiluihin. Jaalassa Huhdasjärven kylässä järjestetyssä keskustelutilaisuudessa esille nousi kotiin tuotavien palveluiden kilometrikorvaukset, joista voi maaseutualueilla muodostua suuri summa palvelun perushinnan lisäksi. Ajatuksena oli, että kotiin tuotavia palveluita voisi hankkia edullisemmin palveluringin kautta. Kyselyyn vastasi 27 ikäihmistä, joista monikaan ei vielä käyttänyt kotiin tuotavia palveluita, mutta voisi käyttää niitä tulevaisuudessa toimintakyvyn heiketessä. Kyselyn perusteella, palvelurinkikokeilusta oli kiinnostunut noin kymmenkunta alueen (Jaala) ikäihmistä.

Ikäihmisille toteutetun palvelutarvekartoituksen jälkeen jaalalaisille yrityksille ja ikäihmisille järjestettiin tilaisuus Jaalan Liikasenmäellä yhteistyössä Tatu II -hankkeen kanssa. Tilaisuudessa keskusteltiin erilaisten kotiin tuotavien palvelujen tarjonnasta ja saatavuudesta Jaalan alueella. Siivous-, kotiapu ja erilaiseen kausiluonteiseen apuun olisi kysyntää. Hoiva-alan yritykset ovat usein pieniä ja resurssit tarjota palveluita rajalliset. Tiedottaminen ja tiedon saanti alueen palveluista koettiin hankalaksi. Yritysten yhteistyö ja verkostoituminen tarjoaisivat mahdollisuuksia monipuolisempaan toimintaan sekä palvelujen markkinointiin. Tilaisuudessa pohdittiin, että yrittäjät ja yrittäjäjärjestöt voisivat tehdä yhteistyötä paikallisten yhdistysten kanssa, jotta tietoisuutta saataisiin lisättyä. Jaalassa on aktiivisia yhdistystoimijoita, varsinkin Eläkeliiton Jaalan yhdistys.

Tilaisuuden jälkeen hanke lähti selvittämään yhteistyömahdollisuutta Kymsoten kanssa kiertävän hyvinvointiasematoiminnan kokeilemisesta Jaalassa, jossa yritykset ja järjestöt voisivat tehdä yhteistyötä ja tuoda esiin palveluitaan. Samaan aikaan Kouvolan kaupunki ja Kymsote kävivät keskustelua Jaalaan perustettavasta monipalvelukeskuksesta/pisteestä, jossa kaupunki tarjoaisi yhdistyksille tilan käyttöön Kouvolan Porukkatalon tapaan. Kuitenkin hankkeen näkökulmasta prosessi Jaalan monipalvelukeskuksen etenemisestä eteni niin hitaasti, ettei hankkeen aikana ehditty konkreettisten suunnitelmien tekemiseen.

Hoksauta minut -kortti verkoston yhteisenä etsivän työn välineenä

Haminassa hanke luotsasi Hoksauta minut -kortin laajentamista Haminan ikäihmisten parissa toimivien tahojen verkoston yhteiseksi työvälineeksi. Hoksauta minut -kortti on alun perin Kirkkopalvelut ry:n IkäArvokas -hankkeen kehittämä väline etsivään vanhustyöhön. Kortin avulla halutaan löytää kaikki ne ikäihmiset, jotka kokevat yksinäisyyttä ja turvattomuutta tai ovat haastavassa elämäntilanteessa. Hoksauta minut -kortin avulla ikäihmisen on helppo pyytää yhteydenottoa toivomaltaan taholta. Yhteydenoton tarkoitus on tarjota kiireetöntä aikaa ikäihmisen kuuntelemiselle. Yhdessä voidaan myös lähteä etsimään ikäihmisille mielekästä tekemistä, tietoa alueen palveluista tai saatavilla olevasta avusta. Asioita viedään eteenpäin ikäihmisen omilla ehdoilla.

Hoksauta minut -kortti oli aiemmin käytössä Haminan seurakunnalla, mutta nyt ikäihminen voi valita kortista, toivooko yhteydenottoa Kymsojen asiakasohjaajalta IkäOpastimesta, Haminan seurakunnan diakoniatyöntekijältä ja/tai Haminan kaupungin etsivän vanhustyöntekijältä. Yhteistyön avulla saadaan tavoitettua laajempi joukko ikäihmisiä. Taustalla oleva verkosto mahdollistaa sen, että ikäihmisen on mahdollista saada yhdellä yhteydenotolla erilaista tietoa ja tukea.

Haminan kaupunki lähettää ”hoksautus” kortit vuosittain noin neljässä erässä kaikille 80-vuotiaille. Korttia jaetaan myös mm. Muistiyhdistyksen järjestämissä tilaisuuksissa Haminassa. Haminan kaupunki vastaanottaa palautuneet kortit ja toimittaa yhteydenotot eteenpäin ikäihmisen toivomalle taholle tai tahoille. Ikäihmiseen ollaan yhteydessä noin kahden viikon kuluessa kortin saapumisesta. Kaikki korttiin liittyvät tiedot ovat luottamuksellisia.

Hanke kokosi kortin mukana lähetettäväksi myös tärkeitä puhelinnumeroita Haminassa tarjolla olevasta tuesta ja avusta sekä tietoa kaikille ikäihmisille avoimista ja maksuttomista matalan kynnyksen toiminnoista Haminan alueella. Alueen toimijat voivat käyttää toimijalista omassa työssään esim. apuna asiakasohjauksessa tai jakamalla yhteystietoja ikäihmisille omassa kohtaamisissa.

Hanke mallinsi prosessikuvauksen sekä toteutti videon Haminan Hoksauta minut -kortista. Video löytyy osoitteesta https://www.youtube.com/watch?v=O_i8DNSQSa4

Kyläkerhotoiminta

Hankkeen aikana käynnistettiin ikäihmisten kyläkerhotoiminta Rautjärvellä Pitkäjärven ja Miettälän kylissä sekä Savitaipaleella Hyrkkälässä yhteistyössä paikallisten yhdistysten ja kyläaktiivien kanssa.

Kyläkerhot ovat kaikille kiinnostuneille avoimia matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja mahdollisimman lähellä ikääntyneen omaa arkiympäristöä. Kyläkerhoja järjestettiin kylän kokoontumistilassa (kylätalo, vanha koulu, vanha kunnantalo). Kyläkerhot käynnistyivät kaikille avoimella yhteisillä aloituskahveilla, joissa suunniteltiin ja ideoitiin toimintaa yhdessä kyläläisten kanssa. Ohjelmassa oli rentoa yhdessäoloa, kahvittelua ja osallistujien toiveiden mukaista pienimuotoista ohjelmaa. Kaikki kolme kyläkerhoa olivat toiminnaltaan oman näköisiä. Miettälässä Helmi Fossiilit -juttupiirissä muisteltiin Miettälää menneiltä vuosikymmeniltä, jokaisella tapaamisella oli jokin teema. Pitkäjärven kyläkerhossa oli asiaohjelmaa ja sen lisäksi vapaampaa ohjelmaa esim.

tietovisailua tai bingon peluuta. Hyrkkälän kyläkerhossa oli kävijöiden toiveiden mukaisia tietoisukuja, runonlausuntaa ja leppoisaa yhdessäoloa.

Vapaaehtoiset kyläkerhojen vetäjät ovat koko toiminnan sydän. He huolehtivat toiminnan käytännön järjestelyistä (tila, mahdollinen tarjoilu) ja tiedottamisesta. Tärkeää oli kylän ikäihmisten henkilökohtainen kutsuminen mukaan.

Tarkoituksena oli levittää toimintaa myös muihin kyliin pilotointikunnissa, mutta koronavirustilanteen kokoontumisrajoitusten vuoksi kasvokkaisia tapaamisia ei ollut mahdollista enää järjestää hankkeen viimeisellä kolmanneksella. Kyläkerhoihin voitaisiin tuoda yhteistyössä seurakunnan, yhdistysten, kunnan, Eksoten, palveluyrittäjien ja Saimaan ammattiopisto SampoMobiilin monipuolinen kattaus hyvinvointia ja terveyttä edistäviä hetkiä. Tämä kuitenkin edellyttää vielä roolien selkiyttämistä ja paikallista sopimista, kuka vastaa toimintamallissa mistäkin. Kyläkerhotoiminta vahvistaisi myös jatkossa erinomaisella tavalla maaseudulla asuvien ikäihmisten sosiaalisia kontakteja, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta sekä vähentäisi yksinäisyyttä.

Pitkäjärven kyläkerhoa kokeiltiin järjestettävän myös etäkyläkerhona Zoom-sovelluksen välityksellä kolme kertaa kokoontumisrajoitusten vuoksi. Kerholaisille oli tarjolla henkilökohtaista digiopastusta. Ensimmäisellä kerralla vakiokävijät saatiin hyvin mukaan, mutta kävijämäärä hiipui niin pieneksi, ettei toimintaa ollut enää tarkoituksenmukaista jatkaa.

Rautjärven kunta uudisti samaan aikaan järjestöjen hyvinvointilautakunnan toiminta-avustusten myöntämisperusteet, jotka tukevat jatkossa erinomaisesti kyläkerhotoiminnan käynnistämistä. Samaa aikaan Eksote oli yhteistyössä kuntien kanssa laajentamassa Arjen olohuone -toimintaverkkoaan myös maaseutukuntiin Etelä-Karjalan alueella. Roolit ja vastuut kunnan, Eksoten ja paikallisyhdistysten kanssa olivat hankkeen loppupuolella vasta hahmottumassa. Kyläkerhotoiminnan osalta Rautjärvellä sovittiin, että kunnan hyvinvointisihteeri toimii kyläkerhojen vetäjien yhteyshenkilönä ja taustatukena, kunnes Arjen olohuone-toiminnan ympärille rakentuvan vapaaehtoisverkoston tuki ja vastuut tarkentuvat. Savitaipaleella sovittiin, että kunta kutsuu kyläkerhotoiminnan vetäjät/vetämisestä vastaavat tahot koolle koronatilanteen hellittäessä alkusyksystä 2021. Toiminta herätellään käyntiin uudestaan ja suunnitellaan yhdessä toimintaa. Eksoten vapaaehtoistoiminnan koordinaattori tarjoaa vapaaehtoisille kyläkerhojen vetäjille tukea.

Ikäihmisten etäkahvila Rautjärvellä

Hanke kokeili yhteistyössä Rautjärven kunnan kanssa yhteistyössä ikäihmisille suunnattuja etäkahveja, jotka tarjosivat kontakteja, virkistystä ja tukivat kotona jaksamista korona-aikana etäyhteyksiä hyödyntäen. Etäkahvit olivat maksuttomia ja kaikille kiinnostuneille avoimia. Etäkahveille kokoonnuttiin Teams-sovelluksen kautta neljän viikon ajan samaan aikaan. Ohjelmaan sisältyi yhteistä rupattelua sekä tietoisukuja liittyen hyvinvointiin, liikuntaan ja ravitsemukseen sekä virkistävää ohjelmaa ja etäohjattua liikuntaa. Hanke tarjosi henkilökohtaista digiopastusta kaikille halukkaille jo etukäteen sekä mahdollisuuden testata Teams-sovellusta kaikessa rauhassa IT-tuen kanssa. Ohjelmasisältöä oli mukana toteuttamassa Eksote, Rautjärven paikallinen harrasteteatteriryhmä "Kuin kaksi Marjaa", Etelä-Karjalan Martat ry, Ikäinstituutin Voimaa vanhuuteen -toiminta sekä Saimaan ammattiopiston opiskelijat.

Kokeilusta opittiin, että ikäihmisten etätoiminnan järjestämisessä on tärkeää, että tilaisuuden järjestäjä on tuttu. Rautjärven kunnan hyvinvointisihteeri toimi etäkahvien ”emäntänä” ja onnistui luomaan rennon ja turvallisen ilmapiirin iloisella ja kaikki tasapuolisesti huomioivalla otteella. Kaikkien osallistujien rohkaisu ja kannustaminen oli tärkeää sekä kiireetön eteneminen. Etänä annettavassa digiopastuksessa puhelimitse onnistuttiin hyvin. Kiireetön tutustumismahdollisuus etäohjelmaan ”testiympäristössä” oli tärkeää. Etäkahveilla yhdistyi jutustelu ja asiasisältö. Kokeilusta opittiin, että etätilaisuuksia järjestettäessä on hyvä pohtia toiminnan keskeistä tavoitetta tarkemmin: halutaanko nimenomaan mahdollistaa osallistujien välistä vuorovaikutusta vai jakaa tietoa. Jos tavoitteena on keskusteleva tilaisuus, kannattaa luoda pysyväluonteinen, henkilömäärältään pieni ryhmä. Turvallisuuden tunnetta lisää, kun ihmiset ovat tuttuja keskenään, eikä kokoonpano vaihdu. Tietoiskut eivät voi olla kovin pitkiä ja niihin olisi hyvä rakentaa kuuntelijan osallisuutta ja osallistumista tukevia elementtejä. Rautjärven ikäihmisten etäkahveille osallistujilta tuli palautetta, että tilaisuudet koettiin merkityksellisenä kohtaamisena koronakeväänä, kun moni vietti aikaa yksin kotonaan ilman mitään kasvokkaisia kohtaamisia.

Hankkeen ja Rautjärven kunnan ikäihmisten etäkahvien pilotointijakson jälkeen Rautjärven ja Ruokolahden kunta jatkoivat yhteistyössä Ikäihmisten etäkahvien järjestämistä kevään 2021 aikana. Etäkahvit ovat myös jatkossa ikäihmisille hyvä mahdollisuus tavata toisia ja virkistäytyä kiinnostavan ohjelman parissa kokoontumisrajoituksista tai välimatkoista huolimatta.

Tulevaisuudessa olisi tärkeää entistä rohkeammin järjestää myös ikäihmisille etätoimintaa, jonka yhteydessä tarjotaan henkilökohtaista digiopastusta. Kokeiluun osallistui useita sellaisia ikäihmisiä, joilla on entuudestaan laite, mutta mitä he pääasiassa käyttivät välttämättömien tarpeiden kuten pankkiasioiden hoitoon. Tämä voisi olla sellainen kohderyhmä, joka voisi hyötyä erilaisesta etävälitteisestä toiminnasta, johon on yhdistetty henkilökohtainen digiopastus.

Vanhanajan päivätanssit

Hankkeessa toteutettiin yhteistyössä Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamkin Elo ja ilo -hankkeen sekä Eksoten Maa -hankkeen kanssa vanhanajan päivätanssit ikäihmisille. Tilaisuus oli osa Mental Health art Week, Hyvää mieltä kulttuurista 2021 teemaviikkoa. Päivätanssit järjestettiin perjantaina 28.5.2021 klo 13-15. Vallitsevan koronatilanteen takia tilaisuus järjestettiin ainoastaan striimattuna. Striimaus kuvattiin Valkealan Nuorisoseuran talolla. Paikalla oli tanssiorkesteri Virve Mattila ja Soittajapojat sekä muutama paikallinen tanssipari tuomassa tanssien lisätunnelmaa.

Ajatuksena oli, että päivätansseja voi seurata yksin, puolison kanssa tai vaikkapa osana asumisyksikön toimintaa. Tanssia sai tietysti mukana tai vain nauttia kauniista musiikista ja vanhoista ”ikivihreistä” kappaleista. Tilaisuudesta jaettiin tietoa laajasti sekä Kymenlaakson että Etelä-Karjalan alueella. Päivätansseja katsottiin heti suorana 171 kertaa. Video jäi vielä kahdeksi viikoksi katseluun YouTubeen ja tämän jälkeen videota oli katsottu yhteensä 1044 kertaa.

Monista sadoista katselukerroista voisi päätellä, että ikäihmiset uskaltavat osallistumaan runsain joukoin etänäkin tapahtuviin tilaisuuksiin, kun aihe on tarpeeksi mielenkiintoinen. Pitkään jatkunut koronatilanne on saattanut myös jouduttaa ja edesauttaa kynnyksen madaltumista etänä järjestettävien tapahtumien osallistumiseen ikäihmisillä.

Suunnitelmallisen ja tavoitteellisen monitoimijaisen ikäihmisten hyvinvointia edistävän yhteistyön vahvistaminen

Hankkeessa koottiin jokaiselta pilotointialueelta yhteisiin verkostotapaamisiin laajasti niitä alueen toimijoita, jotka työssään tai toiminnassaan kohtaavat ikäihmisiä (kunta, kuntayhtymä, seurakunta, paikallisyhdistykset ja järjestöt, vanhusneuvoston edustus, yksityiset palveluyrittäjät pienillä paikkakunnilla). Rautjärvellä verkostoyhteistyötä rakennettiin MAA-hankkeen kanssa yhteistyössä. Haminassa ja Savitaipaleella verkostot kokoontuivat säännöllisesti koko hankkeen ajan. Lemillä yhteistyötä tiivistettiin Eksoten, kunnan ja seurakunnan välillä. Lemillä oli valmiiksi hyvät vuoropuhelun käytännöt järjestökenttään järjestöparlamentin kautta.

Verkostotapaamisissa lisättiin tietoisuutta toinen toisista ja toisten tekemisistä, tiivistettiin yhteistyötä, jotta voidaan yhdessä toimia tiedonvälittäjinä ikäihmisten suuntaan. Tavoitteena oli myös päällekkäisen tekemisen välttäminen sekä resurssien täydentävyys ja tarkoituksenmukainen kohdentaminen alueella. Verkostoyhteistyön tiivistäminen oli tärkeää, sillä hankkeen alussa huomattiin, että ikäihmisten parissa toimi paljon sellaisia keskeisiä tahoja, jotka eivät olleet lainkaan tavanneet toisiaan tai yhteydenpito oli sattumanvaraista. Toisten työtä ei tunnettu kovinkaan hyvin.

Toisaalta ikäihmiset eivät välttämättä tienneet siitä kaikesta hyvästä (palvelut, toiminta, johon osallistua), mitä oman kunnan alueella on tarjolla. Säännölliset verkostotapaamiset olivat erityisen tärkeitä koronapandemian aikana. Yhteisten keskustelujen myötä pysyttiin ajan tasalla, mitä vaikutuksia koronatilanteella oli alueen toimintoihin ja miten ikäihmisiä jo tuetaan ja voitaisiin tukea poikkeusaikana.

Jotta voidaan kehittää tavoitteellista yhteistyötä, tarvitaan erilaisia verkostotyön menetelmiä hahmottamaan yhteistä päämäärää. Haminan verkostossa rakennettiin yhdessä alueen löytävän vanhustyön Enhanced SWOT ja työstettiin yhdessä verkostopuuta: löytävän vanhustyön verkoston toiminta ikäihmisten näkökulmasta sekä pohdittiin erilaisia palvelupolkuja. Yhteisen pohdinnan kautta etsittiin tavoitteita verkoston yhteiselle toiminnalle.

Haminassa verkoston luotsaamista jatkaa Haminan kaupungin etsivä vanhustyöntekijä. Haminassa koettiin tärkeäksi, että verkostossa pääsee pallotelemaan ajatuksia toisten kanssa. Verkoston tapaamistiheydeksi kaavailtiin noin 2-4 kertaa vuodessa ja tarpeen mukaan useammin. Koettiin, että yksi tapaaminen olisi hyvä pitää syksyllä ennen järjestöjen toimintasuunnitelmien tekoa, jotta mahdollisia laajempia yhteistyökuvioita voidaan tuoda jo toimintasuunnitelmassa esille. Verkosto nähtiin nimenomaan etsivän ja löytävän vanhustyön välineenä ja toimenpiteenä. Kunnan rooli verkoston vetäjänä tuo turvaa jatkuvuudesta.

Savitaipaleella verkosto koettiin tarpeelliseksi, jotta voidaan vaihtaa ajankohtaista tietoa, välttää päällekkäisyyksiä ja suunnitella yhdessä toteutettavaa toimintaa. Verkoston jatkon kannalta tärkeänä pidettiin yhteistyön tiivistämistä vielä vahvemmin kylien yhteyshenkilöihin sekä Eksoten paikallisiin työntekijöihin, joilla on suora kosketus ikäihmisten arkeen. Savitaipaleella sovittiin, että hankkeen päättymisen jälkeen kunta kutsuu ikäihmisten parissa toimivien tahojen verkoston koolle puolivuositain, jolloin ikäihmisille suunnattua toimintaa ja tiedotusta voidaan myös suunnitella yhdessä.

Rautjärvellä ikäihmisten parissa toimivia tahoja koottiin yhteiseen verkostoon Eksoten MAA-hankkeen kanssa yhteistyössä. MAA-hanke jatkaa verkoston luotsaamista hankkeen päättymisen jälkeen.

Vapaaehtoistoiminnan valmennukset

Vapaaehtoistoiminta on korvaamaton voimavara eri ikäisten kuntalaisten hyvinvoinnin tukemisessa etenkin pienissä maaseutukunnissa. Erityisesti ikäihmisten parissa tehtävän vapaaehtoistoiminnan merkitys kasvaa väestön ikääntyessä. Vapaaehtoistoiminta tuo myös iloa ja sisältöä omaan elämään.

Lemillä vapaaehtoistoiminnan kartoituksen pohjalta järjestettiin vapaaehtoistoiminnan valmennuksia yhteistyössä Lemin kunnan, Eksoten ja Etelä-Karjalan Muisti ry:n kanssa (Startti vapaaehtoistoimintaan, Muistisairaahan kohtaaminen vapaaehtoistyössä ja Tule kaveriksi iäkkäälle - valmennus). Ensimmäisen vapaaehtoistoiminnan valmennuksen jälkeen käynnistyi Eksoten luotsaama Lemin ”vapaaehtoistoiminnan rinki” ikäihmisten parissa. Eksoten vapaaehtoistoiminnan koordinaattori auttoi mukaan lähteneitä vapaaehtoisia löytämään sopivan iäkkään autettavan ja tarjosi tukea ja toiminnanohjausta vapaaehtoistojen toimijoille. Vapaaehtoisille järjestettiin säännöllisiä vapaaehtoisten vertaistapaamisia.

Rautjärvellä järjestettiin kunnan, seurakunnan, Eksoten ja halukkaiden yhdistysten kanssa Kurkistus vapaaehtoistoimintaan -tapahtuma, jossa tarkoituksena oli innostaa, kannustaa ja houkutella mukaan uusia vapaaehtoisia toimimaan erityisesti ikääntyneiden, mutta myös muiden ikäryhmien parissa sekä tuoda esiin monipuolisesti vapaaehtoistoiminnan paikkoja.

Vapaaehtoistoiminnan uudet toimintamallit

Koronapandemia pysäytti keväällä 2020 kasvokkain tapahtuvan vapaaehtoisten ja ikäihmisten kohtaamisen. Hankkeessa vastattiin koronahaasteeseen kehittämällä ikäihmisten *Luurikaveri*-toimintamallia yhteistyössä hankkeen verkostojen kanssa Etelä-Karjalassa ja Kymenlaaksossa. Luurikaverit ovat puhelimitse kokoontuvia iäkkäiden keskusteluryhmiä, joilla lievennettiin yksinäisyyttä ja mahdollistettiin osallistuminen kokoontumisrajoituksista tai välimatkoista riippumatta. Ikäihminen voi osallistua toimintaan myös tavallisella lankapuhelimella. Luurikaveriryhmiä voi vetää työntekijä, opiskelija tai toimintaan perehdytetty vapaaehtoinen. Luurikaveritoiminnan valmennuksia järjestettiin pilotointialueilla kesäaikaan ulkona turvavälien kanssa sekä etäyhteyksin. Valmennuksiin osallistui järjestötoimijoita, seurakunnan työntekijöitä ja kunnallisia toimijoita. Osallistujia yhdisti tarve löytää sopivia tapoja ikäihmisten pienryhmätoiminnan järjestämiseen koronatilanteessa myös niiden iäkkäiden kanssa, joilla ei ole mahdollisuuksia tai halukkuutta erilaisten etäohjelmien käyttöön. Puhelin on tuttu väline kaikille.

LAB-ammattikorkeakoulun projektiopiskelijan kanssa käynnistettiin luurikaveritoimintaa kahdeksan viikon kokeilujaksona. Opiskelija soitteli yksilö- ja ryhmäpuheluja juttukaveria kaipaaville maaseudulla asuville ikäihmisille. Ikäihmiset löydettiin toimintaan kuntien ja Eksoten koronakeväänä toteuttamien Mitä kuuluu soittojen -pohjalta. Kokeilusta saatujen oppien ja hyvien kokemusten pohjalta työstettiin valmennusmateriaalia ja käynnistettiin Eksoten luotsaama puhelinyhteydenä toimintaa koko Etelä-Karjalan

alueelle. Eksoten kanssa yhteistyössä perehdytettiin Eksoten puhelinyhdyntävtoiminnan vapaaehtoisia ryhmäsoittojen tekemiseen.

Hanke teki yhteistyötä Eksoten puhelinyhdyntävtoiminnasta tiedottamisessa hankkeen pilotointialueilla, jotta toimintaan saatiin ohjattua juttukaveria kaipaavia ikäihmisiä. Lemillä kaikille 80-vuotiaille ja sitä vanhemmille lähetettiin kirje kotiin, jossa kerrottiin puhelinyhdyntävtoiminnasta. Kirjeen perusteella yhteydenottoja tuli kuitenkin vain vähän. Huomattavasti tehokkaammaksi keinoksi löytää toiminnasta hyötyviä ikäihmisiä, oli levittää tietoa niiden toimijoiden kautta, jotka työssään kohtaavat ikäihmisiä (Eksoten kotihoito, kotikuntoutus, palvelutarpeen arviointi, seurakunnan diakonityö, kotikäyntejä tekevät yksityiset palveluyrittäjät jne.)

Savitaipaleella tuettiin SPR Savitaipaleen osaston puhelinyhdyntävtoiminnan käynnistymistä ja juttukaveria vailla olevien ikäihmisten tavoittamista.

Hankkeen loppusuoralla käynnistettiin yhteistyö Suomen Punaisen Ristin Kaakkois-Suomen piirin, Kouvolan kaupungin ja Kymenlaakson ammattikorkeakoulu Xamkin kanssa soittokaveritoiminnan käynnistämiseksi Kymenlaakson alueella. Toiminnasta ja vapaaehtoisten soittokaverien valmennuksesta vastaa SPR Kaakkois-Suomen piiri ja Xamkin kanssa tehdään yhteistyötä ryhmäpuheluiden toteuttamisessa opiskelijavoimin, esimerkiksi osana projektipintoja.

Ennen hankkeen loppumista, kaksi Xamkin geronomiopiskelijaa ennätti aloittaa soittokaveritoiminnan osana projektipintojaan ja toiminnasta saatiin hyviä kokemuksia myös Kymenlaakson puolelta. Opiskelijoiden tarkoitus oli myös kirjata ylös soittokaveritoiminnassa esiin nousseita asioita, joita SPR voi ottaa huomioon toiminnan jatkoa suunniteltaessa. Soittokaverit opiskelijoille löytyivät seurakuntien diakonien sekä keväällä 2020 tehtyjen Mitä kuuluu -soittojen kautta. Hanke teki yhteistyötä SPR:n kanssa soittokaveritoiminnan laajemmassa tiedottamisessa.

b) Aikataulu

Koronapandemia vaikutti jonkin verran hankesuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden toteuttamisen aikatauluun. Hankkeen kohderyhmänä oli ikänsä puolesta riskiryhmään kuuluvat henkilöt ja poikkeusoloaikana suunnitellut lähitapaamiset keskeytyivät. Kevään 2020 poikkeusolojen vuoksi toimenpiteiden toteuttamisen tavat piti pohtia uudestaan ja aikaa meni sen suunnitteluun, mitä voidaan siirtää etävälitteisesti toteutettavaksi. Poikkeusolot vaikuttivat myös siihen, että hankkeen yhteistyökumppanit keskittivät voimavaroja oman toiminnan pohtimiseen poikkeustilassa. Verkostoyhteistyö käynnistyi pikkuhiljaa hyvin erilaisin etäyhteysvälinein, mutta sellaiset tilaisuudet jouduttiin siirtämään tulevaan, johon mukaan kutsuttiin myös hankkeen kohderyhmää eli ikäihmisiä. Toimintamallien (esim. kyläkerhotoiminta) ei päästy toteuttamaan siinä aikataulussa ja laajuudessa, jota oli suunniteltu. Lähitapaamisten tilalle hankkeessa kehitettiin luurikaveritoimintaa yksinäisten ikäihmisten yhteen kokoamiseksi puhelimitse. Hankkeella haettiin jatkoaikaa 31.8.2021 saakka keskeneräisten toimenpiteiden loppuun saattamiseksi, toimintamallien vakiinnuttamiseksi ja niiden levittämiseksi eteenpäin.

c) Resurssit ja toteutuksen organisaatio

Hankkeessa työskenteli seuraavat henkilöt:

- Heini Maijanen, projektipäällikkö, kokoaikainen 30.4.2021 saakka
- Jenna Paajanen, projektikoordinaattori, osa-aikainen (10,5 htkk)
- Tuija Kiljunen, projektisihteeri, osa-aikainen (4 htkk)
- Kai Kortelainen, ICT- ja viestinnän asiantuntija osa-aikainen (3 htkk)

Pilotointialueiden määrään nähden hankkeen työntekijäresurssi oli vähäinen. Verkostoyhteistyön rakentaminen ja keskustelut kuudella alueella vie paljon aikaa, ennen kuin päästään hankkeen konkreettisiin kehittämiskohteisiin. Uudenlaisen toiminnan tai toimintakäytäntöjen kokeilut tarvitsevat myös liikkeelle laittavaa työntekijäresurssia, sillä paikallistoimijoiden omat resurssit ovat rajalliset uuden käynnistämiseen.

Hankkeessa rakennettiin tiivistä yhteistyötä alueen oppilaitosten kanssa. Hankkeessa oli mukana opiskelijoita harjoittelussa ja projektiopinnoissa seuraavasti:

- syksy 2019: 3
- kevät 2020: 3
- syksy 2020: 2

Lisäksi LAB-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat suorittivat kevään 2020 monimuotoryhmän Vanhustyön opintojakson käytännön osuuden hankkeen pilotointialueilla, järjestämällä hyvinvointituokioita kyläpäivissä sekä erilaisia pop up-toimintoja.

Opiskelijat tuottivat hankkeelle merkittävää taustatietoa ja selvityksiä. LAB-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat tekivät yhteisöanalyysjä hankkeessa mukana olevista kylistä, joissa tarkasteltiin elinympäristöä (fyysinen, sosiaalinen) laajasti ikääntyneen näkökulmasta. LAB-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija toteutti osana projektiopintojaan selvityksen ikääntyneiden kulkemiseen liittyvistä palvelutarpeista ja toiveista Rautjärvellä kunnan asiointiliikenteen kehittämiseksi. Lisäksi opiskelija teki koosteen hyvistä käytännöistä ikäihmisten yksinäisyyden lieventämiseen ja hyvinvoinnin tukemiseen poikkeusaikana. Xamkin kaksi geronomiopiskelijää selvittivät osana opinnäytetyötään Elimäen maaseudulla asuvien ikääntyneiden ennaltaehkäisevien palvelujen/toimintojen merkitystä ikäihmisten itsensä kokemana.

e) Raportointi ja seuranta

Hankkeelle tehtiin hankkeen alussa arviointisuunnitelma, jonka mukaisesti toteutettiin hanketyöntekijöiden jatkuvaa itsearviointia. Hankkeen toimenpiteiden etenemistä seurattiin pilotointikohtaisissa työryhmissä/verkostoissa. Työryhmien ja verkostojen kokouksista kirjoitettiin muistiot, jotka on toimitettu osallistujille sekä tallennettu hankkeen sähköiseen kansioon.

Hankkeen ohjausryhmä kokoontui neljästi seuraten ja arvioiden hankkeen etenemistä hankesuunnitelman mukaisesti. Kokouksista kirjoitettiin pöytäkirjat, jotka on lähetetty sähköpostitse ohjausryhmän jäsenille sekä toimitettu rahoittajalle.

Osallistujalistat on kerätty kaikista tilaisuuksista ja ne on tallennettu hankkeen kansioon.

Rahoittajan edellyttämät seurantatiedot raportoitiin Hyrrä-järjestelmään. Hankkeen päätyttyä kirjoitettu loppuraportti viedään hyväksyttäväksi ohjausryhmälle.

f) Toteutusolelutukset ja riskit

Henkilöriskit

Hankkeessa työskenteli kokoaikaisesti projektipäällikkö ja osa-aikaisesti projektikoordinaattori, projektisihteeri ja ICT- ja viestinnän asiantuntija. Henkilövaihdoksia ei hankkeessa tapahtunut.

Talousarvion ylittyminen

Hankkeen kustannuksista pääosa syntyi henkilökustannuksista, jotka olivat hyvin arvioitavissa. Budjettia seurattiin jatkuvasti ja kustannuksia kerrytettiin budjetin puitteissa.

Osaamisen puutteet

Hankkeelle palkattiin projektipäällikkö ja projektikoordinaattori. Palkatuilla henkilöillä oli vankka hankekokemus ja osaamista hankkeen sisällöllisistä teemoista. Hankehenkilökunnan osaaminen tuki hankkeen toteutusta hyvin.

Kumppaneiden sitoutumattomuus

Hanke toimi sysäyksenä erilaisille kokeiluille ja onnistui kohtuullisen hyvin löytämään alueellisia toimijoita toteuttamaan asioita yhdessä sekä jatkamaan toimintamallien toteuttamista hankkeen päättymisen jälkeen. Hankkeessa kehitetyt toiminnot edellyttävät monitoimijaista yhteistyötä ja kumppanuutta, joka vaatii oman prosessin toteutuakseen. Monissa organisaatioissa tarvitaan vielä paljon myös sisäistä pohdintaa, jotta voidaan selkiyttää rooleja suhteessa yhteistyöverkostoon. Ohjausta tarvitaan myös Helmi-hankkeen jälkeen, jotta maaseutualueilla roolit ja vastuut eri toimijoiden välillä saadaan selkeästi jaettua, uskalletaan rikkoa rajoja ja luodaan myös yhteistä konkreettista toimintasuunnitelmaa ikäihmisten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Hanke käynnisti ja piti yllä tätä tärkeää keskustelua.

Hanke onnistui osallistamaan eri toimijoita yhteiseen kehittämiseen ja mahdollisti erilaisten tarpeiden kuuntelun. Hankkeen taustaorganisaatio on hyvä verkostojen kutoja ja monitoimijaisen yhteistyön käynnistäjä. Hankkeessa lieväksi haasteeksi muodostui isojen julkisten organisaatioiden hidas päätöksentekoprosessi ja tiedonkulku. Sitkeästä yrityksestä huolimatta esimerkiksi Jaalan ja Elimäen jalkautuvaa hyvinvointiasemakokeilua maaseutukyliin ei saatu edistettyä.

Viestintä, tieto ei kulje

Hankkeelle laadittiin heti hankkeen alussa tiedotussuunnitelma, joka kattoi sekä ulkoisen että sisäisen viestinnän (kenelle, mitä, milloin, miten, kuka). Tiedotuksessa hyödynnettiin laajasti eri viestintäkanavia. Hankkeesta on tiedotettu Socomin verkkosivuilla <http://www.socom.fi/helmi/> ja

facebook-sivuilla. Lisäksi hankkeen tapahtumista ja uutisista on tiedotettu Kaakon Kantrin sivuilla, pilotointialueiden kuntien verkkosivuilla ja sosiaalisen median kanavissa sekä yhteistyökumppaneiden uutiskirjeissä, lehtien menovinkeissä/mainoksissa, maksuttomissa tapahtumakalentereissa sekä Kaakkois-Suomen Yhdistysinfo-sivustolla. Hankkeen aikana julkaistiin 18 hankkeen toiminnasta kertovaa uutista paikallisissa lehdissä (ks. Liite 3).

Hankkeessa onnistuttiin löytämään keinoja tiiviissä yhteistyössä maaseudun paikallisten toimijoiden kanssa, joiden avulla tieto hankkeen toiminnoista tavoitti hankkeen kohderyhmää. Hankkeen järjestämiin tilaisuuksiin/toimintoihin saatiin hyvin ikääntyneitä osallistujia mukaan.

Hankkeen keskeinen sisältö ja kehitetyt toimintamallit on kuvattu hankkeesta tuotetussa videossa, joka löytyy osoitteesta <https://www.youtube.com/watch?v=-PwHZyzw4YU>

Aikataulun pettäminen

Hankkeen toimenpiteet aikataulutettiin ja vastuutettiin hankehenkilöstön kesken, mutta hankkeen kannalta intensiivisemmässä tekemisen vaiheessa koronapandemia rantautui Suomeen, joka aiheutti suurta epävarmuutta ja vaikeuksia toteuttaa hanketta suunnitelmien mukaan aikataulussa. Hankkeen tekemistä jouduttiin sopeuttamaan koronatilanteeseen sopivaksi.

Yhteistyön toimimattomuus, ristiriidat toimijatahojen välillä

Hankkeessa lähdettiin liikkeelle vahvan verkostoitumisen kautta, alueen tarpeita kuunnellen. Hankkeen aikana saavutettiin hyvä, luottamuksellinen suhde pilotointialueiden yhteistyökumppaneihin. Yhteisissä tilaisuuksissa kuitenkin usein havaittiin, että eri toimijoilla voi olla keskenään hyvinkin erilaisia näkemyksiä kehittämistarpeista tai niiden priorisoinnista sekä toimijoiden rooleista ja vastuista. Kunnallisilla toimijoilla ja paikallistoimijoilla (asukkaat, järjestötoimijat) oli erilaiset näkemykset alueiden tarpeista. Haasteena oli myös se, että aktiivisia ikäihmisiä oli helppo tavoittaa pilotointialueilta, mutta he eivät välttämättä tunnistaneet olemassa olevia kehittämistarpeita. Esimerkiksi kunnalliset toimijat olivat havainneet, että yksinäisyyttä on paljon tai kaupakassipalvelun tilaajia paljon, mutta kylätoimijat eivät tällaista tunnistaneet.

Haasteeksi muodostui eri tasojen toimijoiden roolit ja sopivien vastinparien löytäminen. Mitä suurempi kuntaorganisaatio, sitä hankalampi on rakentaa yhteyttä paikallistasoon. Ne kenellä on päätösvaltaa, ovat liian kaukana paikallisen tason ratkaisuista. Haasteena molempien maakuntien alueella näyttäytyi työnjako terveyden ja hyvinvoinnin yhdyspinoilla. Huomattiin myös, että hankkeiden välinen yhteistyö tulisi olla vielä tiiviimpää, erityisesti silloin kun hankkeilla on samankaltaisia tavoitteita. Tätä yhteistyötä olisi hyvä tehdä tiiviimmin jo hankkeiden valmisteluvaiheessa, jotta tavoitteet ja niitä tukevat toimenpiteet eri hankkeissa olisit toisiaan tukevia.

4.3. Yhteistyökumppanit

Hankkeen keskeiset yhteistyökumppanit olivat pilotointialueiden kunnat ja kaupungit (Rautjärvi, Lemi, Savitaipale, Kouvola, Hamina), Eksote ja Kymsote, seurakunnat, paikallisyhdistykset, alueyhdistykset Etelä-Karjalassa ja Kymenlaaksossa, yksityiset palveluyrittäjät, vanhusneuvostot, lukuisat

vapaaehtoiset ja kyläaktiivit sekä ikääntyneet itse ja heidän lähipiirinsä. Yhteistyötä tehtiin molempien maakuntien alueilla meneillään olevien kehittämishankkeiden kanssa, jossa kohderyhmänä oli ikäihmiset tai järjestöt tai toiminta-alueina maaseutualueet.

Lisäksi valtakunnallisella tasolla verkostoiduttiin Vanhus- ja lähimmäispalvelujen liitto Valli ry:n koordinoiman Etsivän vanhustyön verkostokeskuksen kanssa. Yhteistyötä tehtiin myös Kirkkopalvelut ry:n Ikäarvokas-hankkeen kanssa ja Ikäinstituutin Voimaa etäjumpasta- ja Voimaa vanhuuteen-verkoston kanssa.

4.4. Tulokset ja vaikutukset

Luurikaveritoiminta uutena auttavan vapaaehtoistyön muotona ikäihmisten parissa

Hankkeessa saatujen hyvien luurikaveritoiminnan kokemusten pohjalta ja innoittamana molemmissa maakunnissa (Etelä-Karjalassa ja Kymenlaaksossa) vapaaehtoisten puhelimitse toteuttama ystävätoiminta vakiintui pysyväksi toimintamalliksi.

Etelä-Karjalassa puhelinystävätoiminta vakiintui osaksi Eksoten koordinoimaa vapaaehtoistyötä koko maakunnan alueella (Eksoten puhelinystävät). Hankkeen päättyessä Eksoten puhelinystävätoiminnassa oli mukana yli 80 vapaaehtoista puhelinystävää, jotka soittivat säännöllisiä viikoittaisia kuulumispuheluja Etelä-Karjalan alueella asuville ikäihmisille. Mukaan ”soittotyöhön” saatiin myös työikäisiä, uusia vapaaehtoisia. Ikäihmisiltä ja vapaaehtoisilta saadun palautteen pohjalta, ikäihmiset olivat puhelinsoittoista hyvin ilahuneita ja monelle ikäihmiselle vapaaehtoisien tekemä puhelinsoitto oli hyvin merkityksellinen (jopa ainut) sosiaalinen kontakti koko viikon aikana erityisesti korona-aikana.

Kymenlaaksossa yhteistyössä hankkeen kanssa käynnistettiin SPR Kaakkois-Suomen piirin toteuttama soittokaveritoiminta. Xamkin kanssa rakennettiin oppilaitosyhteistyötä ryhmäpuhelukaveritoiminnan vetämiseen osaksi Kymenlaakson soittokaveritoimintaa.

Monitoimijainen ja poikkisektorinen yhteistyö vahvistui

Haminassa sekä Savitaipaleella onnistuttiin luomaan pysyvät monitoimijaiset verkostot, jossa kunnan toimija on jatkossa verkoston koollekutsuja.

Hanke onnistui saattamaan ikäihmisten parissa toimivia tahoja yhteen ja lisäämään ymmärrystä pilotointialueilla eri toimijoiden työn sisällöstä ja merkityksestä. Hanke nosti esiin monitoimijaisen yhteistyön tärkeyden erityisesti maaseutualueen ikäihmisten tarpeiden näkökulmasta. Hanke käynnisti keskusteluja verkostoyhteistyön merkityksestä ja sen johtamisen tärkeydestä hyte- ja sote-työn rajapinnoilla molemmissa maakunnissa. Näitä asioita on lähdetty sittemmin kehittämään mm. Etelä-Karjalassa Eksoten hallinnoimassa Ikäystävällinen Etelä-Karjala -hankkeessa.

Kyläkerhotoiminta vahvistaa paikallista hyvinvointia

Koronapandemiasta huolimatta Savitaipaleella ja Rautjärvellä saatiin hyvää kokemusta kyläkerhotoiminnasta ja molemmissa kunnissa toimintaa haluttiin käynnistää koronapandemian helpottuessa uudestaan. Kyläkerhotoimintaan osallistuneet ikäihmiset kokivat toiminnan mielekkääksi ja tarpeelliseksi nimenomaan sen vuoksi, että toiminta kokosi yhteen ikäihmisiä omalta asuinalueelta. Turvallisuuden tunne vahvistuu, kun syntyy kokemus kuulumisesta johonkin ryhmään tai toisiin. Kyläkerhotoimintaan osallistui myös yksineläviä ja leskiä, joille toiminta oli erityisen merkityksellistä. Yhteisöllisyyden kautta syntyy myös merkityksellisyyden kokemuksia. Kyläkerhotoiminta tukee Etelä-Karjalassa vahvasti kehitteillä olevaa monitoimijaista Arjen olohuone -toimintaa. Kyläkerhotoiminnan myötä hanke nosti esiin, kuinka kohtaamispaikkaverkostossa on tärkeää huomioida maaseutukylillä asuvat ikäihmiset ja heidän tarpeensa.

Hoksauta minut -kortti verkoston yhteisenä etsivän työn välineenä

Haminassa Hoksauta minut -kortista kehittyi yhteinen työväline etsivään ja löytävään työhön, joka jäi elämään hankkeen jälkeen. Haminan kaupunki koordinoi jatkossa korttikampanjaan liittyvää yhteistyötä sekä korttien lähettämistä ja vastaanottamista. Hoksauta -kortti sai hyvän vastaanoton ikäihmisten keskuudessa Haminassa. Hankkeen aikana kortin kautta tukea omaan elämäntilanteeseensa sai 7 ikäihmistä. Keväällä 2021 Haminassa suunniteltiin Hoksauta kortin kohderyhmän laajentamisesta ja kortin jakamista erilaisissa paikoissa, joissa ikäihmiset liikkuvat (esim. apteekit, kirjastot yms.). Näitä keskusteluita jatketaan alueella hankkeen jälkeen.

Hanke levitti ideoita verkostomaisesta Hoksauta minut -kortin toimintamallista koko hankealueelle ja tästä innostuneena Etelä-Karjalassa MAA-hanke lähti luotsaamaan kortin toimintamallin rakentamista Ruokolahdelle, Rautjärvelle ja Parikkalaan.

Ensi arvoisen tärkeää Hoksauta minut -kortin käyttöönotossa on tiiviin verkostoyhteistyön rakentaminen kortin taustalle, jotta voidaan yhteisenä rintamana vastata kortin kautta tavoitettujen ikäihmisten tarpeisiin. Pelkkä etsiminen ja löytäminen ei riitä, vaan on huolehdittava siitä, että löydetyt ikäihmiset myös saavat kohtuullisessa ajassa tarvitsemansa tuen ja avun. Hanke oli osaltaan tukemassa myös tätä keskustelua.

Yhteistyön vahvistuminen vapaaehtoistoiminnassa

Vapaaehtoistoiminnan toimijakenttä on murroksessa ja uusien toimijoiden mukaan saaminen erityisesti pienillä paikkakunnilla on haastavaa. Hanke oli mukana tiivistämässä yhteistyötä vapaaehtoistoimintaa koordinoivien tahojen välillä. Hankkeen kanssa yhteistyössä Eksote tiivisti yhteistyötä ikäihmisten parissa tapahtuvan vapaaehtoistyön osalta maaseutukuntiin kunkin kunnan toimijakenttä huomioiden. Aito yhteistyö vapaaehtoistoiminnan saralla edellyttää vielä paljon keskustelua, roolien selkiyttämistä, yhteistyörakenteen ja yhteisen keskusteluareenan pohtimista. Myös hankkeen aikana huomattiin, että uudenlaisen toiminnan ja yhteistyön käynnistäminen koetaan helposti kilpailuja olemassa olevien toimijoiden keskuudessa. Jotta jokainen voi kokea, että yhteistyö hyödyttää juuri minun taustatahoani jollain tapaa, tarvitaan yhteisesti jaettu käsitys yhteistyön

tavoitteista – mitä tehdään yhdessä, miksi tehdään yhdessä, mitä tavoitellaan. Vapaaehtoisten rekrytoinnin lisäksi tärkeä mieltä laajemmin, miten yhteisenä rintamana voidaan nostattaa vapaaehtoistoiminnan profiilia. Yhteiset tempaukset, kampanjat, koulutukset ja kiitokset ovat yksi osa tätä kokonaisuutta. Tiukasti omissa pitäytyminen on yksi suurin vaikuttavuuden haittatekijä.

5. Esitykset jatkotoimenpiteiksi

Etsivä ja löytävä vanhustyö edellyttää vahvaa verkostoyhteistyötä. Tavoitteelliset verkostot tarvitsevat jonkinasteista ohjausta, jotta verkoston resurssit osataan suunnata järkevästi kohti yhteistä tavoitetta ja saadaan aikaan konkreettinen toimintasuunnitelma yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi sekä huolehditaan toimijoiden välisestä viestinnästä. Maaseutualueilla kylätoimijat ja paikalliset yrittäjät tulee ottaa tiiviimmin mukaan yhteistyöhön. Alueellista verkostoyhteistyötä tulee edelleen kehittää ikäihmisten parissa käytännön työtä tekevien välillä, mutta tämä ei yksin riitä. Jotta verkostoyhteydet eivät jää vain tiettyjen yksilöiden väliseksi, suoritustason lisäksi tarvitaan yhteinen käsitys verkoston merkityksestä myös kunnallisissa taustaorganisaatioissa ja erityisesti johtotason sitoutuminen yhteiseen tekemiseen sekä seuranta- ja ohjausjärjestelmiä, jotka tukevat yhteistä tekemistä.

Kyläkerhotoiminta ja erilainen jalkautuva monitoimijainen kohtaamispaikkatoiminta palvelee erityisesti syrjäkylillä asuvia ikäihmisiä. Toiminnalla voidaan tukea ikäihmisten osallisuutta ja aktiivisuutta sekä vahvistaa alueen yhteisöllisyyttä ja sosiaalista pääomaa, mutta myös turvata lähipalvelujen ja ikäihmisten tarvittavan tuen saavutettavuus. Kyläkerhotoiminnassa kylillä asuvat vapaaehtoiset ovat toiminnan sydän. Vapaaehtoiset tarvitsevat taustalleen riittävän tuen ja koordinoinnin, tämä edellyttää nimettyä vastuutahoa ja roolien selkeyttämistä kunnan, kuntayhtymän ja järjestöjen välillä. Etelä-Karjalassa kyläkerhotoimintaa, Arjen olohuonetoimintaa ja muuta kohtaamispaikkatoimintaa tulee tarkastella laajempaan kokonaisuuteen ja kohtaamispaikkaverkostona ja sopia rooleista ja vastuista eri toimijoiden välillä osana tätä kokonaisuutta. Kymenlaaksossa syrjäseutujen palvelujen turvaamiseksi voitaisiin myös kokeilla ja kehittää toimijoiden yhteistyössä kylille kiertävää ”hyvinvointiasemaa”. Kiertävän toiminnan avulla voitaisiin viedä syrjäseuduilla asuville kootusti mm. tietoa ja erilaisia palveluita.

Maaseutualueilla asuvat ikäihmiset ovat eriarvoisessa asemassa digiopastuksen saatavuuden ja saavutettavuuden suhteen. Tulee entistä enemmän kehittää toimintatapoja yhteistyössä maaseudulla toimivien yrittäjien, yhdistysten, yhteisöjen ja vapaaehtoisten kanssa, jotta myös maaseudulla voidaan turvata riittävä digituki ikäihmisille. Tarjolla olevan digituen lisäksi tulisi huomioida myös ikäihmisten yksilölliset tarpeet. Vielä enemmän ikäihmisiä voisi houkuttaa digimaailmaan toiminta ja tarpeet edellä (esim. virtuaalinen ystäväpiiri, käsityökerho, kirjallisuuskerho, kalastuskerho) ja räätälöidä digiopastus ja laitehankinta toiminnan ympärille. Avainsäätiö on kehittänyt loistavan ”Ruutuystävät”-toimintamallin, jossa kuvapuhelun välityksellä ikäihmisten ryhmät kohtaavat säännöllisesti verkossa. Tämä on ollut valtavan suosittu toimintamalli Lahden ja Heinolan alueella. Helmi-hankkeessa kehitettiin ikäihmisten parissa tapahtuvaa ystävätoimintaa puhelimitse. Tällä hetkellä teknologialaitteita on kehitetty enemmän helpottamaan ja nopeuttamaan esimerkiksi kotihoidon työtä, mutta teknologian hyödyntäminen yksinäisyyden lieventämisessä tai sosiaalisten suhteiden vahvistamisessa on jäänyt selkeästi vähemmälle huomiolle. Näkisimme, että alueella tulisi kehittää

enemmän ikääntyneiden sosiaalisia suhteita tukevia teknologiaa hyödyntäviä toimintamalleja ikääntyneiden yksinäisyyden lieventämiseksi. Näitä malleja tarvitaan erityisesti harvaan asutulla maaseudulla, jossa välimatkat ovat pitkät. Tässä olisi loistava yhteistyön mahdollisuus esimerkiksi paikallisten digipalveluja tarjoavien yritysten, kansalaisopistojen ja kirjastojen kesken. Ikäihmisille suunnattujen digipalvelujen ja digiopastuksen yhteydessä tulisi huomioida paljon vahvemmin käyttäjälähtöinen suunnittelu. Olisi tärkeää osallistaa ikäihmiset, heidän omaisensa, ja ikäihmisten parissa toimivat ammattilaiset palvelumuotoilun keinoin digipalvelujen kehittämiseen.

6. Allekirjoittajat ja päiväys

Lappeenrannassa 21.9.2021

Heini Maijanen
projektipäällikkö

Jenna Paajanen
projektikoordinaattori

Liitteet:

Liite 1. Hankkeen ohjausryhmän kokoonpano

- **Tarja Alamattila**, hyvinvointikoordinaattori, Kouvolan kaupunki (varalla Anne Eriksson, osallisuuskoordinaattori, Kouvolan kaupunki)
- **Sanna-Riitta Junnonen**, toimitusjohtaja, Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy Socom
- **Terhi Ojanen**, toiminnanjohtaja, Länsi-Saimaan Leader ry
- **Kristiina Pihlajamäki**, palvelujohtaja, Savitaipaleen kunta
- **Helena Puolakka**, projektipäällikkö, TATU II -hanke, Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy Socom
- **Tommi Reiman**, vastaava johtava sosiaalityöntekijä, Kymenlaakson sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä Kymsote
- **Titta Roslakka**, vs.palvelupäällikkö, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri
- **Elina Seppänen**, toiminnanjohtaja, Kymenlaakson Kylät ry

Liite 2. Hankkeen numeraaliset seurantatiedot

Vapaaehtoistoiminnan valmennus			
Aika	Paikka	Tapahtuman nimi	Osallistujamäärä
5.3.2020	Lemi	Tule kaveriksi iäkkäälle -koulutus	9
2.6.2020	Jaala (etä)	Luurikaveritoiminnan -etävalmennus	6
3.6.2020	Lemi	Luurikaveritoiminnan valmennus	5
15.6.2020	Savitaipale	Savitaipaleen puhelinporukkavalmennus	5
5.8.2020	Jaala	Luurikaveri-valmennus	3
19.9.2020	Rautjärvi	Kurkistus vapaaehtoistoimintaan	5
24.9.2020	Etävalmennus	Työmenetelmiä etäkohtaamisiin ikäihmisten parissa	25
3.11.2020	Iso apu -palvelukeskus	Eksoten vapaaehtoisten puhelinystävien valmennus	5
15.12.2020	Etävalmennus	Eksoten vapaaehtoisten puhelinystävien valmennus	6
23.3.2021	Kymenlaakso	SPR Kaakkois-Suomen piirin puhelinystävävalmennus yhteistyössä Helmi-hankkeen kanssa	10
Yhteensä			79

Toteutetut kohtaamishetket			
Aika	Paikka	Tapahtuman nimi	Osallistujamäärä
27.1.2020	Väljoki, Savitaipale	Hyvä ikääntyminen -kyläpäivä	29
28.1.2020	Pitkäjärvi, Rautjärvi	Hyvä ikääntyminen -kyläpäivä	33
4.2.2020	Änkilä, Rautjärvi	Hyvä ikääntyminen -kyläpäivä	43
10.2.2020	Pettilä, Savitaipale	Hyvä ikääntyminen -kyläpäivä	28
11.2.2020	Miettilä, Rautjärvi	Hyvä ikääntyminen -kyläpäivä	27
17.2.2020	Simpele, Rautjärvi	Hyvä ikääntyminen -kyläpäivä	57
18.2.2020	Hyrkkälä, Savitaipale	Hyvä ikääntyminen -kyläpäivä	21
18.2.2020	Jaala, Kouvola	Kysely kotiin tuotavien palveluiden käytöstä asiointitaksiväelle Jaalan S-Marketilla	10
20.2.2020	Jaala, Kouvola	Kysely kotiin tuotavien palveluiden käytöstä asiointitaksiväelle Jaalan S-Marketilla	12
4.3.2020	Asemanseutu, Rautjärvi	Hyvä ikääntyminen -kyläpäivä	29
6.3.2020	Savitaipale kirkonkylä	Hyvä ikääntyminen -kyläpäivä	23
9.3.2020	Miettilä, Rautjärvi	Miettilän juttupiiri	8
15.9.2020	Pitkäjärvi, Rautjärvi	Pitkjärven kyläkerhon aloitusilta	10
17.9.2020	Savitaipale	Digitukipiste, Savitaipale	1
18.9.2020	Savitaipale	Ikäihmistien digiohjaus ja palveluohjaus	7
28.9.2020	Elimäki, Kouvola	Hyvä elämä ikääntyneenä - keskustelutilaisuus	9
29.9.2020	Jaala, Kouvola	Tilaisuus yrittäjille ja ikäihmisille kotiin tuotavista palveluista	8
7.10.2020	Savitaipale, Hyrkkälä	Hyrkkälän kyläkerho	12
19.10.2020	Rautjärvi, Miettilä	Miettilän juttupiiri "Helmi Fossiilit"	8
20.10.2020	Rautjärvi, Pitkäjärvi	Pitkjärven kyläkerho	9
2.11.2020	Rautjärvi, Miettilä	Miettilän juttupiiri "Helmi Fossiilit"	5
10.11.2020	Savitaipale, Hyrkkälä	Hyrkkälän kyläkerho	15
16.11.2020	Rautjärvi, Miettilä	Miettilän juttupiiri "Helmi Fossiilit"	13
17.11.2020	Rautjärvi, Pitkäjärvi	Pitkjärven kyläkerho	9
30.11.2020	Rautjärvi, Miettilä	Miettilän juttupiiri "Helmi Fossiilit"	8
14.12.2020	Rautjärvi, Miettilä	Miettilän juttupiiri "Helmi Fossiilit"	10
15.10.- 2.12.2020	Luurikaveripuhelut 3X8		4
11.1.2021	Rautjärvi, Miettilä	Miettilän juttupiiri "Helmi Fossiilit"	12
25.1.2021	Rautjärvi, Miettilä	Miettilän juttupiiri "Helmi Fossiilit"	8
26.1.2021	Rautjärvi, Pitkäjärvi	Pitkjärven kyläkerho etänä	8

8.2.2021	Rautjärvi, Miettälä	Miettälän juttupiiri "Helmi Fossiilit"	8
16.2.2021	Rautjärvi, Pitkäjärvi	Pitkäjärven kyläkerho etänä	1
22.2.2021	Rautjärvi, Miettälä	Miettälän juttupiiri "Helmi Fossiilit"	8
16.3.2021	Rautjärvi, Pitkäjärvi	Pitkäjärven kyläkerho etänä	2
23.3.2021	Rautjärvi	Rautjärven ikäihmisten etäkahvit	8
30.3.2021	Rautjärvi	Rautjärven ikäihmisten etäkahvit	10
6.4.2021	Rautjärvi	Rautjärven ikäihmisten etäkahvit	2
13.4.2021	Rautjärvi	Rautjärven ikäihmisten etäkahvit	4
Yhteensä			519

Yhteisöllisen toiminnan suunnittelutapaamiset

Aika	Paikka	Tapahtuman nimi
10.1.2020	Kouvola	Kymsoten tapaaminen
14.1.2020	Rautjärvi	Rautjärven verkostopalaveri
21.1.2020	Savitaipale	Savitaipaleen verkostopalaveri
23.1.2020	Kotka	Yhteistyöpalaveri Kymenlaakson museon kanssa
28.1.2020	Jaala	Eläkeliiton Jaalan yhdistyksen tapaaminen
3.2.2020	Hamina (Kotka)	Kymsoten Etelä-Kymenlaakson asiakas- ja palveluohjaajien tapaaminen
17.2.2020	Kouvola	Kymenlaakson Marttojen tapaaminen
18.2.2020	Kouvola (Jaala)	Suunnittelupalaveri Eläkeliiton Jaalan yhdistyksen kanssa
6.3.2020	Hamina, Kumppanuustalo Hilma	Haminan verkostopalaveri
18.3.2020	Rautjärvi (etä)	Rautjärven verkostopalaveri
8.4.2020	Savitaipale (etä)	Verkostopalaveri: ikäihmiset poikkeusaikana
9.4.2020	Rautjärvi (etä)	Verkostopalaveri: ikäihmiset poikkeusaikana
17.4.2020	Hamina (etä)	Haminan verkostopalaveri
22.4.2020	Savitaipale (etä)	Kunnan ja kylätoimijoiden yhteistyö ikäihmisten asioissa poikkeusaikana
27.4.2020	Savitaipale (etä)	Savitaipaleen verkostopalaveri
7.5.2020	Hamina (etä)	Haminan verkostopalaveri
25.5.2020	Savitaipale (etä)	Savitaipaleen verkostopalaveri
25.5.2020	Rautjärvi (etä)	Rautjärven verkostopalaveri
12.6.2020	Rautjärvi (etä)	Rautjärven verkostopalaveri
15.6.2020	Savitaipale	Savitaipaleen verkostopalaveri
16.6.2020	Hamina (etä)	Haminan verkostopalaveri
11.8.2020	Kouvola (etä)	Palaveri Kymsoten kanssa
12.8.2020	Rautjärvi (etä)	Rautjärven verkostopalaveri
25.8.2020	Hamina (etä)	Haminan verkostopalaveri

26.8.2020	Rautjärvi (etä)	Rautjärven verkostopalaveri (Vapaaehtoistoiminnan valmistuksen suunnittelu)
27.8.2020	Savitaipale (etä)	Savitaipaleen verkostopalaveri
2.9.2020	Hamina	Haminan osallisuuskoordinaattorin (etsivä vanhustyö) tapaaminen
15.9.2020	Hamina (etä)	Hoksauta -kortin suunnittelu
21.9.2020	Hamina (etä)	Haminan verkostopalaveri
8.10.2020	Savitaipale (etä)	Savitaipaleen verkostopalaveri
8.10.2020	Hamina (etä)	Hoksauta -kortin suunnittelu
27.10.2020	Hamina (etä)	Haminan verkostopalaveri
5.11.2020	Hamina (etä)	Hoksauta -kortin suunnittelu
18.11.2020	Rautjärvi (etä)	Rautjärven verkostopalaveri
1.12.2020	Hamina (etä)	Haminan verkostopalaveri
9.12.2020	Savitaipale (etä)	Savitaipaleen verkostopalaveri
15.12.2020	Hamina (etä)	Hoksauta -kortin suunnittelu
16.12.2020	Kouvola (etä)	Luurikaveritoiminnan jalkauttaminen
14.1.2021	Rautjärvi (etä)	Rautjärven verkostopalaveri (Vapaaehtoistoiminnan valmistuksen suunnittelu)
18.1.2021	Hamina (etä)	Hoksauta -kortin suunnittelu
19.1.2021	Hamina (etä)	Haminan verkostopalaveri
21.1.2021	Kouvola (etä)	SPR Kaakkois-Suomen piirin puhelinystävätoiminta
1.2.2021	Hamina (etä)	Hoksauta -kortin suunnittelu
3.2.2021	Kouvola (etä)	SPR Kaakkois-Suomen piirin puhelinystävätoiminta
10.2.2021	Hamina (etä)	Haminan verkostopalaveri
11.2.2021	Savitaipale (etä)	Savitaipaleen verkostopalaveri
17.3.2021	Hamina (etä)	Haminan verkostopalaveri
18.3.2021	Kouvola (etä)	SPR Kaakkois-Suomen piirin puhelinystävätoiminta
29.3.2021	Rautjärvi (etä)	Kyläkerhotoiminnan käynnistämisen ABC Rautjärven järjestöavustusinfossa
13.4.2021	Savitaipale (etä)	Kyläkerhotoiminnan jatkuminen Savitaipaleella
14.4.2021	Rautjärvi (etä)	Rautjärven verkostopalaveri (MAA-hankkeen kanssa yhteistyössä)
15.4.2021	Savitaipale (etä)	Savitaipaleen verkostopalaveri

Liite 3. Hankkeen aikana julkaistut lehtiartikkelit

- **1.10.2019 Jaalalainen:** Huhdasjärvellä keskustellaan ikäihmisten yksinäisyydestä ja turvattomuuden tunteesta
- **10.10.2019 Länsi-Saimaan Sanomat:** Vapaaehtoisille tarjotaan koulutusta

- **16.10.2019 Jaalalainen:** Huhdasjärvellä pohdittiin hyvää ikääntymistä – kyläavustajalle olisi tilausta
- **30.1.2020 Länsi-Saimaan Sanomat** näköislehti: Ikääntyneitä kohdataan kyläkerroksella
- **13.2.2020 Parikkala-Rautjärven Sanomat:** Hyvä ikääntyminen -kyläpäiviltä on saatu jo uusia ideoita
- **20.2.2020 Länsi-Saimaan Sanomat verkkolehti:** Salme Kohonen sai seuraa ja Raija Paavilainen tekemistä eläkepäivien ratoksi – Lemillä ja pian Savitaipaleellakin etsitään vapaaehtoisia ikäihmisten avuksi ja seuraksi
- **20.2.2020 Länsi-Saimaan Sanomat näköislehti:** Toinen eläkeläinen on oiva juttukaveri
- **20.5.2020 Länsi-Saimaan Sanomat:** Lemillä valmennetaan vapaaehtoisia (Luurikaveritoiminta)
- **26.5.2020 Jaalalainen:** Jaalassa valmennetaan vapaaehtoisia luurikaveritoimintaan
- **17.8.2020 Iitinseutu:** Jaalan Luurikaveri-toimintaan uusi Startti syyskuussa
- **9.9.2020 Uutisvuoksi** (verkkolehti): Rautjärvellä käynnistetään uutta kyläkerhotoimintaa, jota viedään myös muihin kyliin Etelä-Karjalassa – Tavoitteena on yksinäisyyden vähentäminen: ”Ihmisillä on kohtaamisen nälkä”
- **30.9.2020 Jaalalainen:** Jaalassa pohdittiin yrittäjien palvelujen viemistä kylien ikäihmisille
- **1.10.2020 Keski-Iäkso:** Ikäihmisten yksinäisyyden torjuminen on kaikkien asia
- **11/2020 Sosiaali- ja kuntatalouslehti:** HELMI hyvää elämää ikääntyneenä -hankkeessa vahvistetaan osallisuutta ja arjen voimavaroja.
- **3.12.2020 Länsi-Saimaan Sanomat:** Luurikavereiden aiheet maan ja taivaan väliltä
- **21.1.2021 Länsi-Saimaan Sanomat:** Lemin ikäihmiset saavat kirjepostia puhelinystävistä
- **3.3.2021 Reimari:** Hoksauta minut -kampanja jatkuu Haminassa. Ettei yksikään ikäihminen jäisi yksin.
- **11.3.2021 Parikkala-Rautjärven Sanomat:** Rautjärvellä ikääntyvät kohtaavat etäkahveilla